

Vanha Viena muistelee

Lehtemme tässä numerossa aloitamme uuden kirjoitussarjan ”Vanha Viena muistelee”. Siinä julkaistaan, kuten otsikko jo kertoo, muisteluksia vanhasta Vienan-Karjalasta, valokuvien varustettuna, silloin kun se on mahdollista.

Tällä palstalla teilläkin, hyvät heimoveljet ja -sisaret, on mahdollisuus tulla mukaan tekemään Karjalan Heimo entistä mielenkiintoisemmaksi kulttuurilehdeksi. Jokaisella on varmasti muistoja entisestä elämästä, kotikylästä, juhlista ja arkisesta aherruksesta. Pankaa muistelot paperille tai ottakaa yhteys lehtemme toimittajaan!

Sarjan aloittaa jyvälahtelainen Marppa K e n i j e f f, joka viettää vanhuudenpäiviään Suomussalmella kauppias Ville Huotarisen ja hänen Maija-rouvansa hyvässä huolenpidossa. Marppaa haastatteli 22.11. 1986 lehtemme avustaja opettaja Veikko Huotarinen.

Tulin Suomussalmelle Jyvälahdesta Juntusrannan kautta hevosella. Lähtöni Karjalasta oli nopea. Tammikuussa 1922 lähdin suomalaisen kolonnan mukaan hevosella evakkoon rysiä pakoon. Viholliset olivat jo meitä Kuitin jäällä saartamassa, mutta me vain ajettiin ”ielleh”.

Ajoimme Vuonniseen, sieltä sitten 40 kilometriä pakkasessa Lonkkaan. Minulta paletui sillä välillä jalat, koska emme päässeet matkan varrella metsäsaunaan. Se oli täynnä karjalaisia pakolaisia, piha täynnä hevosia. — Minulla oli nuori hevonen; se pillastui, katkaisi aisan. Minä olin silloin todella pulassa. Eräs jyvälahtelainen teki minulle vara-aisan ja niin pääsin jatkamaan matkaa.

Ruuan hankinta hevosille oli vaivalloista. Meillä oli lupa ottaa latojen sarajoista heinää omin luvuin. Se oli vasta työmaa repiä siltojen alta heinänkortta.

Minulla oli lisäksi oikein vihainen hevonen. Eräs lääkintämies meni liian lähelle ihaillemaan tammaani, niin se puraisi miestä olkapäästä, niin siinä oltiin. Onneksi olin miestä etukäteen varoittanut, niin ei päässyt minua syyttämään.

Lonkassa minulta vedettiin kengät ja sukat jaloista miesvoimin. Sanottiin, että taisivat jalat jo mennä. Siellä monelle kävi niin, jalkaterät jouduttiin leikkaamaan. Minulle pantiin viidet sukat jalkaan matkaa edelleen jatkettaessa. Jaloistani oli tunto mennyt polviin saakka. Vielä nytkin on sama vaiva jaloissani sekä käsissäni, vammoja niiltä ajoilta.

Juntusrannasta ajelimme hevostietä pitkin Suomussalmen kirkonkylään. Menin kuorman vientiin samalla hevosella Kajaaniin; minulla oli suuri hevoskuorma ambulanssimiesten tavaraa. Kajaanista palasin sitten takaisin Suomussalmelle.

Kumma se oli, että velipoika Karjalasta oli jo kirkolla. Minä olin hoitanut hevosta Lassilan vanhassa navetassa. Veljeni otti ja myi hevosen. Hän Mikko (Miikkula) meni sitten Hyrynsalmelle rovasti Liimatalle rengiksi. Miikkula otti rovastin talousapulaisen vaimokseen ja palasi takaisin Karjalaan. Siellä kai on tänäkin päivänä. Ei ole mitään hänestä kuulunut.

Rovasti oli lähtiessään Mikon vaimolle sanonut: ”Kyllä sinä olet tyhmä, kun lähdet ryssän laukun päälle!”

Minä itse menin Suomussalmen kirkolla räätäli Vahron Jaakolle apulaiseksi. Siellä olin, ruokaa laitoin ompelin kaikkea,

mitä osasin, puseroa, paitaa, housua, kaikkea, mitä kylä tarvitsi. Itse Vahron Jaakko ompeli pukuja.

Vahron Jaakko oli kotoisin Vuokkiniemestä. Venja Niemi oli hänen poikansa, Ilmari Kiannon hyvä ystävä, Pesiönlinnan isäntä.

Räätäli Vahron Jaakko lähti itse Venäjälle suuren rekikuorman kanssa. Kerrottiin, että heti rajalla hänet otettiin kiinni. Hän menetti siinä omaisuutensa ja tuli mielenhäiriöön. Ihmiset puhuivat meille, että hän vain piti päättään pöytää vasten ja siihen nukahti kuolonuneen.

Kun Vahron Jaakko meni Venäjälle, ryhtyi poika, Venja Niemi hänen tilalleen. Perusti kirkolle kerhokahvilan. Bogdanoffin työt Irja ja Paula pitivät kahvilaa. Paula rakastui rajavartiija Tuttiin, jonka kanssa meni naimisiin.

Kun Venja Niemi siirtyi kauppiaksi Pesiönkylään, palstan osti Tatjana ja hänen toinen miehensä Matti Karjalainen.

Fil.lis. Irma-Riitta Järvinen

Itkuvirret peilaavat elämää ja kuolemaa

• **Unelma Konkka: Ikuinen ikävä. Karjalaiset riitti-itkut. — Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 428. Mänttä 1985. 206 sivua, 3 valokuvaliitettä.**

Petroskoilaisen tutkijan Unelma Konkkan kirja karjalaisista kuolin- ja häätökuista on monessa kohdin henkeäsalpaavan hieno teos. Pitkän tutkijanuransa kuluessa — ensimmäiset itkuvirsimuistiinpanonsa Konkka teki nelisenkymmentä vuotta sitten — karttunut perehtyneisyys ja eläytyminen aiheeseen henkii kirjan joka sivulta. Teoksessa ei rakenneta problematisoivaa teoreettista kehystä, vaan sanottavan painavuus perustuu aineiston syvälliseen tuntemiseen ja detaljikkaaseen esittämiseen. Ja tapahtuu ihme: itkuvirren elämää ja merkitystä koskevat pohdinnat nousevatkin esiin aineistosta käsin, sisäلتäpäin.

Ikuinen ikävä -teoksen sisäinen jäsentely on yksinkertainen: Ensin on lyhyehkö, itkuvirsitutkimuksen yleisiä kysymyksiä käsittelevä johdanto (itkujen uskonnollinen luonne, esittäjät ja tradition säilyminen, karjalaisten itkuvirsien keruu ja tutkimus). Tämän jälkeen käsitellään karjalaisia kuolinrituaaleja ja kuolinriittejä kokonaisuudessaan kronologisessa järjestyksessä kuolinhetkestä muistajaisiin. Kuolinrituaalisuuden jälkeen keskitytään Vienan-Karjalan itkuhäiden selvittelyyn niin ikään kronologisesti kosinnasta itkuhäiden loppuun antilaan eli morsiamen, kotona. Lopuksi tarkastellaan muutamia itkuhäiden erilliskysymyksiä.

Itkuvirsien levinneisyyteen sisältyy vaikeita ja kiinnostavia ongelmia. Kehittyneiden itkuvirsien alue käsittää Koillis-Euroopan, jossa asuvat monet suomensukuiset kansat ja pohjoisvenäläiset. Itkuvirsirunoutta on tavattu lähes kaikilta itämerensuomalaisilta, ennen muita ortodoksisen uskonnon piirissä eläneiltä kansoilta: karjalaisilta, vepsäläisiltä, inkeroisilta, vatjalaisilta ja Kaakkois-Viron setukaisilta.